

Monumentnummer*: 531637

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 12 september 2014
Kadaster deel/nr 82643/75

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Houten Houten Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Houten Fort Honswijk

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Houten I 2552

*Omschrijving***

Cluster 61. Restant inundatiesluis.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

RESTANT INLAAT-, INUNDATIESLUIS / KEERSLUIS als militair-waterbouwkundig onderdeel van de inundatiemiddelen voor het gebied ten oosten en zuidoosten van Utrecht. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluizen, stuwen en kanalen, waarmee het noodzakelijke peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. Er werden vele verschillende typen sluizen toegepast, afhankelijk van de plaats waar ze in het systeem functioneerden. Soms werden reeds bestaande scheepvaart-, uitwaterings- of keersluizen gebruikt, maar ook zijn er vele nieuwe gebouwd of bestaande (sterk) aangepast. Tot de laatste categorie behoorden de inundatiesluizen bij Fort Honswijk. Het ging hierbij allereerst om een grote inlaatsluis voor Lekwater ten noordoosten van de contrescarpgalerij bij het torenfort. Hiernaast waren er twee kleinere exemplaren in de kade rond de buitenzijde van de gracht rond het fort, één aan de noordoostzijde en één aan de oostzijde. Eén van de beide sluizen in de kade is opgeruimd; de andere, met hierop een brug in de omleidingsweg, is nog zichtbaar aanwezig. De

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

grote sluis had een hoofdfunctie voor de inundatie van de lage ronden ten zuidoosten van de stad Utrecht en als keersluis, waarmee een deel van de natte gracht rond het fort op gewenst peil kon worden gehouden. De inlaat-, inundatiesluis / keersluis is bij de verzwareing van de Lekdijk omstreeks 1985 ten dele gesloopt, maar de sluishoofden zouden in het dijklichaam zijn ondergewerkt.

Omschrijving

RESTANT INLAAT-, INUNDATIESLUIS / KEERSLUIS

Uit 1845 daterende inlaat-, inundatiesluis / keersluis in de Noordelijke Lekdijk ten oosten van Fort Honswijk, bestaande uit een drietal gemetselde bakstenen hoofden en - blijkens een tekening van het fort uit 1909 en (lucht)foto's - twee ongeveer 35 meter lange en 5.00 m brede doorlaten of kolken. Er zijn op meerdere plaatsen schotbalkspinningen in de hoofden uitgespaard en de sluis was aan de Lekzijde voorzien van sluisdeuren. De schotbalken konden worden neergelaten en opgehaald met windwerken, die in een latere fase voorzien zijn geweest van een plaatijzeren beschermkap. De sluiskolk is in 1940 afgesloten met een betonnen wand, is later met aarde volgestort en vervolgens in 1985 vermoedelijk ten dele gesloopt in het dijklichaam opgenomen.

Waardering

RESTANT INLAAT-, INUNDATIESLUIS / KEERSLUIS is van algemeen belang vanwege:

- * Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.
- * Archeologische en architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde bebouwing, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw).

Het betreft hier een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde, namelijk een grote inlaat-, inundatiesluis / keersluis uit 1845.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument